

La Veu del Diumenge

suplement gràfic de «La Veu de Catalunya»

Aquest suplement no pot ésser venut separatament de «La Veu de Catalunya»

Preu conjunt, 20 cts.

Any 1

Barcelona, 16 setembre 1934

Núm. 20

QUAN GUANYEN ELS ESCRIP- TORS MES CONE- GUTS DEL MON

Més d'una vegada us haureu preguntat: Quant guanya el nostre autor preferit? A quant pugen els honoraris dels escriptors més coneguts del món? La fama d'un novel·lista o d'un autor dramàtic, ¿va acompanyada de la fortuna, de la glòria pecuniària?

En 1934, no ignora ningú que molt sovint ésser escriptor no representa cap fortuna i que moltes hores no vol dir ni un guany per mantenir la família. En els temps que correm, en què molts mortals es creuen escriptors i genis desconeguts, ¿quants n'hi ha que deguin la seva existència a llur ploma? ¿I quants n'hi ha, encara, que el fet d'escriure els comporti més aviat despeses que guanys?

Us interessarà de saber que el més gran reeiximent financer entre les obres literàries dels últims anys ha estat «Res de nou a l'Oest», de Herik Maria Remarque, que en tres anys ha produït sis milions de pessetes. Desgraciadament, la sort no és gaire fidel als elegits, i la novella següent, «Després», no ha rendit al seu autor sinó 150 a 200 mil pessetes. I bé: Remarque, que ja abans de l'esdeveniment de l'hitlerisme a Alemanya havia emigrat, no guanya avui absolutament res i ha de viure dels interessos i dels honoraris que li produeix encara la seva primera novella «Res de nou a l'Oest».

Entre els escriptors actuals que treuen un producte regular de llurs obres, el primer lloc se l'emporta el jove anglès Noel Coward, que encara no té trenta-cinc anys, però que cobra com a drets anuals d'autor, compositor i cupletista uns dos milions de pessetes.

Altrament, és el que guanya, si fa no fa, el famós humorista Jordi Bernard Shaw, qui es va permetre el luxe de refusar el premi Nobel de cent mil corones sueques. Recentment ha declarat que a partir de vuitanta anys no vol acceptar més honoraris de les seves obres, per deslliurar-se dels impostos i no haver-se de barallar amb els editors.

Es a Anglaterra on cal cercar els grans magnats de la literatura. Ruyard Kipling guanya un milió i mig de pessetes a l'any; H. G. Wells, una cosa per l'estil, mentre que Sommerset Maugham i el famós novel·lista policíac Felip Hoppenheim s'han d'accontentar anualment amb un milió escàs de pessetes.

Els honoraris dels escriptors francesos són molt inferiors a aquesta suma. Dificilment podria trobar-se cap novel·lista ni dramaturg francès que arribés a guanyar cinc-centes mil pessetes anuals... exceptuant Marcel Pagnol, al qual «Topaze», «Marius» i «Fanny» han proporcionat dos milions i mig de pessetes en dos anys i mig. Si aquest èxit representa un rècord per a França, en canvi no és rar a Anglaterra i als Estats Units. «Journey's Ends», de R. C. Sheriff (representada a París amb el títol de «Grand Voyage»), ha rendit al seu autor més de dos milions i mig de pessetes, la mateixa quantitat que han guanyat J. B. Priestly amb «The Good Companions» i Noel Coward amb les «Bitter Sweets».

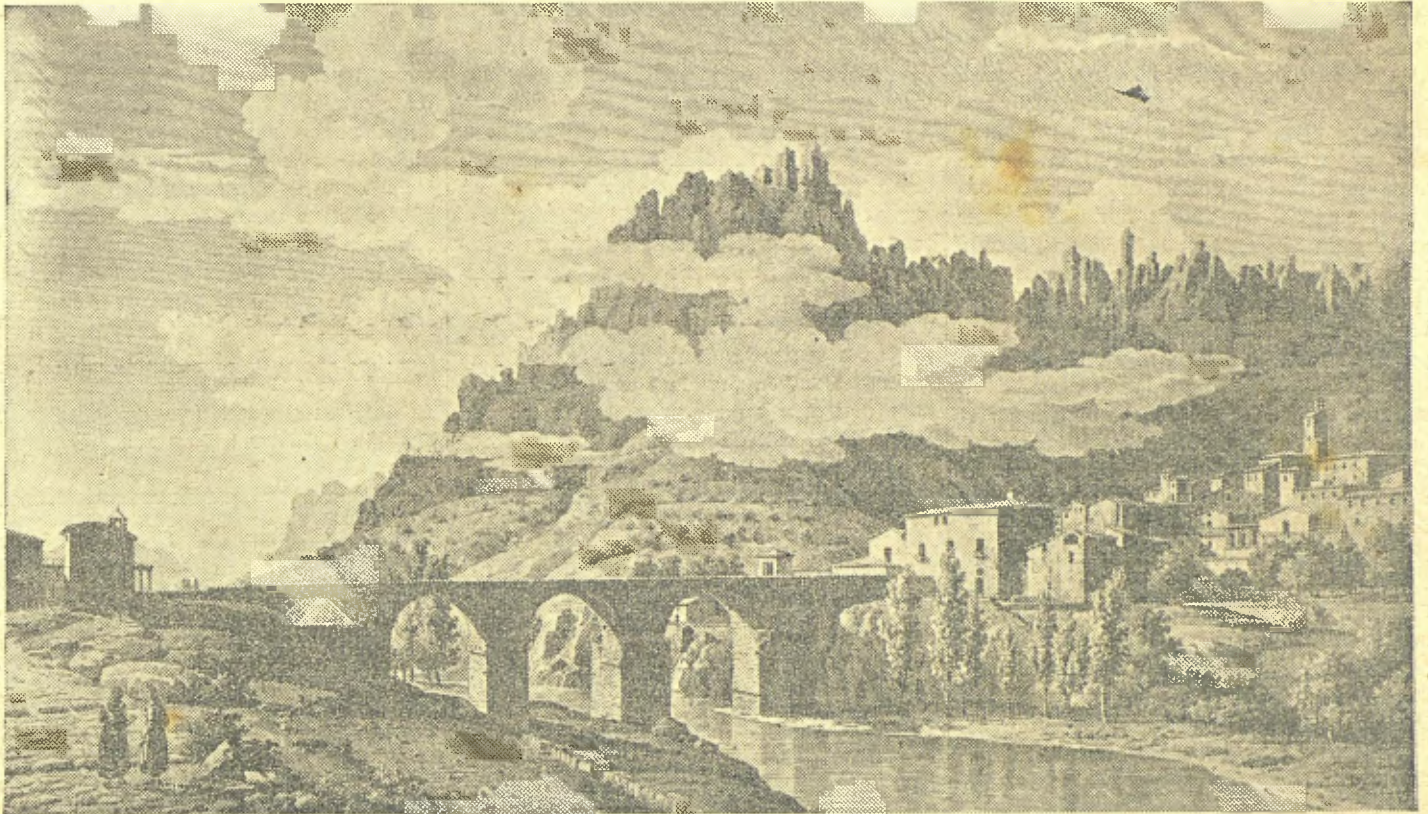
Cap escriptor, però, no es pot enorgullir d'haver arribat a les quantitats fabuloses guanyades pel cèlebre Edgar Wallace amb les seves novel·les policíiques. Deduïdes totes les despeses de col·laboració i documentació, li quedava neta, segons una declaració de la seva muller, la suma de cinc a sis milions de pessetes anuals.

Fa alguns mesos, una important editorial americana va demanar al famós Gandhi que escrivi les seves memòries en cinc volums, oferint-li pels drets mundials d'aquest llibre un milió i mig de pessetes. Un representant de l'editorial anà a l'Índia per a posar-se d'acord amb l'hermita naturista, però aquest no volgué ni admetre discussió sobre l'oferta, declarant que no necessita diners i que no tenia cap intenció de treballar per encàrrec.

Però, si Gandhi no ha admès proposicions d'editor, en canvi el famós lladre Dillinger, després de la seva darrera fugida del mes de març, ha proposat ell mateix a un editor de Nova York d'escriure les seves impressions sobre la justícia per un preu fet de 800 mil pessetes a cobrar a l'avançada. En aquest cas ha estat l'editor qui ha refusat, considerant indigno d'un comerciant tanquí el lligar tractes amb l'«enemic públic número 1» dels Estats Units.

Parlant dels honoraris fabulosos d'avui dia, ve la temptació de comparar-los amb els d'altres temps. Poca gent sap, per exemple, que el gran poeta Baudelaire no arribà a guanyar 50 mil pessetes en tota la seva vida. El gran rus Dostoievski escriví, cap als finals de la seva vida, que un cobrament de cent rubles que acabava de fer completava

CATALUNYA MONUMENTAL I PINTORESCA

La muntanya de Montserrat, amb Monistrol al peu i el pont del Llobregat. Laborde, en la descripció i ponderació de Montserrat es deixa endur al gràt del seu entusiasme; ell mateix confessa haver-se excedit i diu, però, que n'està content perquè així el seu llibre contrastarà amb el de Ponz, viatger espanyol, que parla de Montserrat de passada i sense haverne copsat les innumbrables bel·leses

(Reproducció facilitada per l'Arxiu Històric de la Ciutat).

LA SETMANA POLITICA

Malgrat la prohibició del Govern de Catalunya, feta pública a darrera hora, de no deixar sortir autoears cap a Madrid, l'Assemblea organitzada per l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre fou un gran èxit. De Catalunya sortiren cinc trens especials cap a la capital de la República. El Cine Monumental era insuficient pel nombre d'assembleistes. A l'Assemblea varen parlar, a més dels catalans, tres caps de minories: el senyor Gil Robles, el senyor Martínez de Velasco i el senyor Melquíades Alvarez. Tant els discursos com les conclusions aprovades asseguraren que no es tolerarà que no sigui respectat el fall del Tribunal de Garanties. Amb motiu d'aquesta Assemblea, els socialistes varen organitzar una vaga general a Madrid. La vaga va ocasionar uns quants morts i ferits a conseqüència de petits episodis, cap dels quals no va tenir ni mica de grandesa. La vaga es va acabar el mateix dissabte. Però mentre el senyor Samper facilitava l'Assemblea dels agricultors, continuava col·laborant amb l'Esquerra a la recerca del que haurà fet famós aquest president: una fórmula. El dijous, el Parlament de Catalunya aprovava el Reglament, que és una llei nova de conreus. El Reglament és molt més dur per als propietaris; però, com que deu atènyer-se a la fórmula samperiana, el divendres el senyor Guerra del Rio manifestava que és satisfactori.

els cent mil rubles guanyats durant la seva vida. Ibsen, que va veure erigida la seva estàtua en vida, es queixava sovint de les dificultats financeres dels escriptors i declarava amargament que guanyava molt menys que qualsevol exportador de peix o mercader de pells.

Sortosament, la glòria no pot ésser evaluada en diners, i és la gran consoladora de tots els escriptors.

JESN GODEFROY

(Prohibida la reproducció.)

•• Acció Popular va celebrar diumenge una assemblea a Covadonga. Els socialistes varen boicotejar-la amb una vaga general, permetent-se àdhuc el sabotatge a les comunicacions. L'assemblea de Covadonga marcarà — segons el senyor Gil Robles — la fi de la propaganda de partit i haurà estat el començament del treball de «reconquista» d'Espanya.

•• A Astúries ha estat descobert un contraban d'armes el més important que fins ara s'ha vist a Espanya. S'han practicat detencions i el Govern ha suspès tots els alcaldes socialistes de la província. Com pot suposar-se, els socialistes estan barrejats en l'afer, però manquen encara detalls per a poder precisar responsabilitats.

•• El plet de Vascònia encara dura. Durant aquesta setmana el Govern ha continuat empresonant alcaldes i regidors acusats de desobediència i nomenant-los substituïts.

•• Diumenge, amb motiu de la vista d'una causa contra l'advocat del partit nacionalista català, senyor Josep Maria Xammar, varen produir-se, a l'Audiència, fets molt lamentables. El més important d'aquests incidents fou la detenció, per part del senyor Badia, del fiscal senyor Sancho. Aquest senyor fou posat en llibertat algunes hores després. Els magistrats han contestat amb una espècie de vaga. Tots aquests fets han obligat, encara que una mica tard, que hi intervingués el conseller de Justícia, qui ha dirigit un ofici al president de l'Audiència en el qual invita alguns magistrats a dimi-tir. El Govern de Madrid ha publicat, amb aquest motiu, una nota en la qual diu que el document del conseller de Justícia de la Generalitat no té força obligatòria. Tan important com aques-

ta derivació que han tingut els fets del diumenge, ha estat la dimissió del senyor Badia, que li fou exigida per donar satisfacció al Govern de Madrid. Aquesta dimissió ha provocat molt de malestar a l'Esquerra i segurament tindrà conseqüències.

•• No volem tampoc deixar de consignar un altre episodi deplorable: la detenció, feta el diumenge, a Olesa, d'uns tradicionalistes que havien assistit al tradicional aplec de can Tobella. Fou també detingut el sacerdot mossèn Joan Fortuny, un capellà digníssim, dedicat exclusivament al seu ministeri i completament allunyat de la política, que no havia comès altre delictes que l'haver anat a dir la missa de l'aplec. Els detinguts foren conduïts a Barcelona en camió, però en arribar a la ciutat se'ls obligà a travessar-la a peu emmanillats o lligats. Al davant d'aquesta corrua de detinguts hi anava mossèn Joan Fortuny emmanillat com un criminal. El senyor Dencàs havia anunciat per ràdio la pròxima arribada dels detinguts. A més, havien estat avisats els centres d'Esquerra. Això va permetre organitzar una manifestació vergonyosa que va acompanyar els detinguts en els quatre quilòmetres de trajecte que feren a peu per la ciutat. Els detinguts foren insultats i maltractats, particularment mossèn Joan Fortuny. Entre els manifestants hi havia el conseller de Governació senyor Dencàs. Els detinguts foren traslladats a la presó, però no sembla que hi hagi contra ells cap acusació important, i per això és una mica estrany que el divendres a primera hora — en escriure aquestes línies — encara fossin a la presó.

LA «CANÇÓ DE ROLAND»

UN CENTENARI per Manuel de Montoliu

Aquest mes de setembre es compleix en la història literària de França un centenari memorable: el de la troballa, a la Biblioteca Bodleiana d'Oxford, del manuscrit més antic de la famosa «Chanson de Roland». Aquesta versió del poema canta en 4.002 versos decasillàbics la desfeta de l'host de Carlemany al pas pireneic de Roncesvalles de tornada d'una victoriosa expedició contra els sarraïns d'Espanya. Al còdex sembla que manquin algunes pàgines, que representen uns dos-cents versos. Està escrit en dialecte normand-francès. La mateixa «Chanson» ens diu el nom del seu autor: Turolfus. Segons uns era un benedictí de l'abadia de Fécamp, mort al final del segle XI; segons altres, és el clergue normand Guillem Turold, que vivia vers l'any 1128. Sembla que el poema no pot ésser anterior a 1120, ni posterior a 1125.

La «Cançó de Roland» forma part del cicle conegut en la història literària amb el nom de «Lo geste du Roi», això és, «Gesta de Carlemany». El tema constant de les «Cançons» d'aquesta Gesta són les guerres de Carlemany a Espanya, Saxònia, Itàlia, Bretanya i Palestina, guerres santes contra els sarraïns. Carlemany, gonfaloner de Sant Pere, ha rebut de Déu la missió de defensar la cristiandat; i tota la seva història legendaria és feta dels treballs que li han estat imposats per aquesta missió. Ningué no pot igualar les seves proeses ni la seva majestàt; però la seva veritable noblesa, la que el distingeix entre tots, li pervé de la idea mística a la qual, sense trèva, de vegades amb una ombra de lassitud al front, ell consagra l'esforç de la seva vida. Els pros que ell comanda el segueixen amb una coratjosa embranzida, amb un viu anheli de la glòria; al fons de llurs cors, però, regna també una altra passió, l'entusiasme religiós, la fe més viva i ardent, i llurs grans accions són altres tants sacrificis que ofereixen a Déu.

Fosos en una íntima síntesi se'ns presenten per primera vegada l'ideal nacional i l'ideal religiós en la més antiga de les Cançons de Gesta, la «Cançó de Roland». La més antiga de totes les que han arribat fins avui. L'autor suposa ja familiar als seus lectors el món dels seus herois. Aquesta circumstància demostra per ella sola que hi havia d'altres «Cançons» anteriors a la de Roland.

Si el poeta d'aquesta cançó de gesta no va crear la llegenda, ¿com s'havia format aquesta? Un segle de discussions i controvèrsies apassionades ha passat ja per damunt d'aquest problema de l'origen de les cançons de gesta. Heus ací com resumeix l'illustre Josep Bédier l'evolució i els resultats d'aquesta llarga polèmica. Primerament hom pensà que fou el resultat d'un treball d'elaboració, lent i continu, realitzat al llarg dels segles, dels fets històrics, per la imaginació popular. Però la idea d'aquesta continuïtat d'una tradició anònima és insostenible. Els elements històrics que conté la llegenda de Roland es reduceixen a ben poca cosa: un nom, el de Roland, que fou un autèntic companyó d'armes de Carlemany; un fet, la notícia esqueta d'una expedició a Espanya, feliçment realitzada per Carlemany, però que acabà amb una desfeta de les seves hosts quan venint de Saragossa travessava els Pireneus per a entrar a França. Per a explicar la sobrevivència d'aquests records, relatius a aquests esdeveniments de l'any 778, això és, anterior de cinc segles a la «Cançó de Roland», no hi ha necessitat de recórrer a la hipòtesi d'antics poemes de l'època carolíngia que s'haurien transmès de generació en generació; n'hi ha prou amb fer remarcar que una sola pàgina de la «Vita Caroli», escrita per Eginhard poc temps després de la mort de l'emperador, oferia aquests records a qualsevol dels «clercs» o persones cultes del segle XI. Ara bé, en aquesta època, hi havia un grup d'homes per als quals, especialment, aquesta pàgina tenia un grandíssim interès: eren els religiosos que poblaven els monestirs i les esglésies, escampats pels marges de la gran ruta que, venint del nord i de l'oest de França, entrava a Espanya, passant per Bordeus, Dax, Saint-Jean-Pied-de-Port, Roncesvalles i Pamplona. Durant tot el segle XI aquesta ruta fou fressada per homes de guerra, que procedents d'Aquitània, de Norman-

dia, de Champagne, de Borgonya, s'aplegaven en grans estols per a passar a Espanya a combatre contra els sarraïns. Carlemany els havia precedit i, tot avançant, veien dreçar-se el record de l'emperador i dels seus companys. Fou primerament per a aquests homes de guerra que els «clercs» evocaren les empreses del millor servidor que l'Església hagi mai tingut, composant amb restes d'història una llegenda magnífica, en la qual brillava menys una imatge fidel del passat que la flama d'un nou ideal. I, segonament, fou també un altre públic el que «els clercs» tractaren d'atreure's: el públic format per caminants d'una altra mena, caminants pacífics, pelegrins i romeus que en grans masses s'encaminaven per la mateixa ruta i que més enllà de Pamplona, per Burgos i León, anaven a venerar a Compostela la tomba de l'apòstol Sant Jaume. Ja abans del segle XI hom mostrava en un punt culminant dels Pireneus, al coll de Cize, que domina Ron-

cesvalles, una creu de pedra, dita la Creu de Carlemany; a Sant Saurin de Bordeus, una reliquia de Roland; a Saint-Romain de Blaye, la tomba del mateix Roland.

La «Cançó de Roland» deu una part de la seva noblesa a la idea que domina tota la Gesta del Rei: l'apostolat guerrer de Carlemany, l'imperi de les seves armes en tot el món; i per les armes, l'imperi de la fe. És un capítol de la vasta història imperial el que el poema ens presenta en les seves tres parts. Primerament la descripció d'una victòria recent de Carlemany; el rei pagà Marsili, reduït a tancar-se a Saragossa i a demanar clemència; el brillant campament dels francesos davant de Cordres desmantelada; una munió de cavallers a l'entorn del rei, i el rei enmig d'ells, assegut en un tron d'or; de sobte, la desfeta de l'host, vint mil barons que s'ofereixen en sacrifici, el dolor de Carlemany quan veu segada la «flor de França» i Olivier i Turpin i Roland, el seu

L'abadia de Roncesvalles

nebot; però, ben tost també i a la fi, el dia que tornen a lluir, després d'una nova victòria, l'autoritat restaurada del rei cristià, la glòria dels barons caiguts a la batalla, la punició del traïdor Ganeló.

Tals són el tema, la significació i els principals problemes de la famosa «Cançó de Gesta» que ara celebra el centenari de la troballa del manuscrit d'Oxford, el més antic conegut.

AUGUSTE RENOIR O L'ESTIL

per Rafael Benet

Dels tres grans mestres francesos Manet, Degas i Renoir, el darrer és el més jove. Nasqué en 1841. La seva mort es pot dir que és recent: s'esdeugué en 1919. Auguste Renoir fou un treballador infatigable, i la seva vida, com la seva obra, fou joiosa. Joiosa, malgrat que els darrers temps el pintor restà impossibilitat i havia d'ésser conduït en una d'aquestes cadires amb rodes que usen els tollits. Els seus dits, atrofiats, no podien agafar els pinzells; però, com que tenia el cap clar i la visió colorística més aguda que mai, els seus familiars li lligaven els pinzells a les mans. Així va produir les obres més harmòniques i exaltades de color que caracteritzen la seva darrera època, conceptualment molt més rítmiques — molt més pures — que les anteriors, tot i que les desvalorà la natural *gaucherie* de la seva mà balba.

Sobre Renoir, l'opinió de les persones sensibles és unànime. Hom el considera com el mestre més complet del dinovè francès i com un dels grans mestres de tots els temps. Ni Manet ni Degas no han estat acollits per la posteritat amb el mateix fervor.

I és que Renoir fou, ben segur, el més do-

tat de tots tres per a produir un art totalitari. Per això, per un conducte o altre, tots els grans temperaments i totes les escoles d'avui ve un dia que es troben *chez Renoir*. Els uns elogiaven del gran mestre el «charme»; els altres, l'estil; altres, la seva tècnica transparent; els de més enllà, el seu concepte del color; els de més cap ençà, la seva visió de la llum; altres, el seu instint de Belleza que el féu creador de formes i d'arquitectures. I encara, els uns, el seu seu esperit renovador, mentre que una altra part elogia i recalca el seu gust de l'antic i el seu sentit tradicional.

I és que en Renoir es troben resumides totes aquestes qualitats i moltes d'altres, i fins aquelles que poden semblar antitètiques visqueren en ell sense antinòmia.

Unicament Renoir ha tingut com a detractors els mals anomenats acadèmics. Encara avui acusen la matèria del gran mestre de cotonosa o llardosa. Renoir pintà les seves teles més significatives gairebé com un venecià; com Delacroix, si més no. Tostemps es recordà de la seva procedència obrera: de la pintura de porcellanes. Transparències

de la tècnica de Renoir assolides a base de *glacés* posats els blaus, els verds, els carmins i els «terres pussolis» damunt del blanc tendre.

Renoir no fou, doncs, un pintor opac, sinó un policromista subtil. Les seves teles tenen l'esmalt de les flors.

Es curiós de constatar que, en els temps en què Manet encara feia una pintura amb negres i terres, Claude Monet li mostrà una figura de dona feta per Renoir. L'autor de l'*Olimpia* no es pogué estar de dir: «Aconselleu a aquest pobre noi de renunciar tot seguit a la pintura.» Aquest consell, que la història considera erroni, és un exemple de com és fallible la natura humana i més encara la natura de certs artistes sotmesos a enèrgiques limitacions temperamentals, sovint beneficioses a ells mateixos, però detestables des del punt de vista de la crítica. Manet tenia un concepte de la matèria pictòrica addicta a la manera opaca d'espanyols i holandesos, servida amb la paleta de bruns i terres en sonsonància amb aquelles tradicions. Manet era un realista a seques i el lirisme colorístic dels primers. Renoir, que anunciava el miracle que havia de venir, li devia fer témer un pintor decoratiu, continuador de Delacroix. Manet tenia un sant horror a tot el que en bloc ell confonia amb el romanticisme (1). Ingenú sentiment d'època, tan arbitrari com molts dels nostres blasmes o de les nostres admiracions.

Renoir pintà, primerament, seguint Courbet, essent, però, sempre, més colorit i gai. Fins l'any seixanta i tants la influència de Courbet pesa damunt el pintor de Limoges. Després, unit a Monet i a Sisley, fa un art impressionista i plenairista. Li plau tant de pintar les figures sota l'ombra lluminosa dels arbres, tocades per les dinàmiques clapes de sol, com les figures a la llum difusa dels interiors, impressionades per la llum artificial. La *Llotja*, que reproduïm ací, està dintre la temàtica del «*Bar del Folies Bergère*» de Manet, més ben dit, dintre la temàtica de la vida quotidiana parisenca recomanada i practicada per Degas.

Més tard, l'estil de Renoir es fa més simple i més acompassat. Pinta aleshores les seves figures femenines cosines germanes de las de Rubens. El pintor del *Baq del Moulin de la Galette*, no fou un realista a la manera estricta, sinó que sabé escollir de la realitat allò que li semblà bell. El divuitè francès —Watteau, Fragonard i el mateix Boucher— no fou estrany a l'esperit del gran artista.

Però tampoc oblidà mai la lliçó dels frescos de Pompeia. Per això Renoir féu deesses de les criades de servei que eren els seus models. Renoir, qui cultivà tots els gèneres, posseï en tots ells un gran estil. Un estil no pas especulat, sinó natural — que eixia del seu esperit sense esforç. Gairebé per pura sensibilitat. En aquest sentit es pot dir, de Renoir, que fou com un grec dels bons temps.

AUGUSTE RENOIR

LA LLOTJA (fragment)

(1) J. E. Blanche: «Manet».

A L'AUSTRÀLIA LLUNYANA

LA CIUTAT DE MELBOURNE CELEBRA EL SEU PRIMER CENTENARI. — ELS CATALANS A MELBOURNE

per Lluís Bertran i Pijoan

Es prepara el centenari de la ciutat de Melbourne. El nostre temps commemora no sols els aniversaris dels homes famosos i de llurs accions històriques, ans també els de les regions i ciutats. Cada dia augmenta l'afany de les commemoracions. En el transcurs d'un any, aneu a saber les que s'escauen. Si aquest tarannà continua, preparem-nos a celebrar commemoracions cada dia, i no una de sola sinó unió.

Ja haureu llegit que mants personatges de la metròpolis britànica han sortit o són a punt de sortir en viatge vers la llunyana ciutat oceànica. Aquesta ambaixada té alguna cosa d'imposant i de solemnitat especial. Anar a Melbourne no és com un viatge intra-europeu qualsevol. Bé és veritat que avui, amb el vol dels aeroplans, les distàncies que ahir ens semblaven enormes, han esdevingut reduïdes a la insignificança. Així i tot, quan es tracta de l'Àustràlia, un viatge encara fa respecte, posats, s'entén, a les nostres latituds.

I és perquè, a desgrat de l'escurçament de les distàncies, l'Àustràlia encara conserva els prestigis de la llunya i el misteri de l'exòtic. S'ha fet molta de literatura sobre l'Àustràlia; però el tema no és exhaurit ni de bon tros; encara hi ha molt per dir-ne; encara moltes de les seves regions són verges i inexplorades. L'Àustràlia és un país de quatre dies, i continuament és objecte de noves descobertes.

País nou, les seves ciutats també són novelles, com Melbourne, que no pot mostrar més títol d'antiguitat que el modest d'una centúria. Nosaltres ací comptem per mil·lennis. Però qui no pot segar espigola. En canvi, pot vanar-se d'una creixença i d'un expandiment dels quals no trobarem exemples ací. Car Melbourne, que ara fa cent anys no era res, avui és una població que se'n va al milió d'habitants.

Els seus inicis són atribuïts a l'explorador John Fauker, que en remuntar el curs del riu Yarra s'aturà pels indrets que avui són Melbourne, atret per les seves particularitats, i hi fundà una colònia. Un nucli petit, insignificant, respecte del qual hom no podia preveure el que seria al cap de només

un segle. Aleshores el país immens de l'Àustràlia era un món a part; pitjor gosariem dir que la Groenlàndia. No era considerat gaire cosa més que com una reserva per a confinar-hi presidiaris i condemnats. No valia la pena d'ocupar-se'n gaire. Altrament, la Gran Bretanya tenia prou maldecaps a casa seva i massa qüestions pels vells reconcs d'Europa.

Però, interessés o no, poguessin o no preocupar-se'n els dirigents de la metròpolis, l'arbre novell fou plantat. La colònia es digué Dootigala. Després, al cap de poc, el seu nom fou canviat pel de Melbourne, en obsequi al Primer Ministre del Govern de la Gran Bretanya, Guillem Lamb, vescomte de Melbourne. Aquest personatge devia rebre l'obsequi, ens figurem, amb una certa ironia. Home ben educat, no hagué de deixar d'agrair-ho; però aneu a saber si en el seu fons pensava: «mireu com, m'han fet senyor d'unes barraques!» Ara aneu a saber si també, en el seu fons, l'amor de la glòria del seu nom se'n veié afalagat i esperançat. La cosa certa és que aquelles barraques han decidit la glòria i la supervivència del nom del vescomte a la faç de tota la Humanitat. Si no hagués estat per l'obsequi que aleshores li van fer, el nom de Melbourne no fóra conegut sinó pels íntims de la història i els conreadors de l'anècdota privada, barrejat secundàriament amb els de la seva muller Carolina Lamb i de lord Byron.

La novella població va vegetar una pila d'anys sense pena ni goig. No semblava que hagués de tenir cap esdevenidor brillant. Però un dia o altre li bufà un vent pròsper i començà de créixer com una planta meravellosa. Àustràlia fou incorporada al mapa de les regions damunt les quals valia la pena d'actuar. La reina Victòria — la famosa reina Victòria que regnà més de seixanta anys — presidia l'estupend eixamplament del gran imperi. El seu nom fou donat a una de les regions d'Àustràlia, l'Estat de Victòria, en el qual era enclavada, justament, la població de Melbourne. I aquella mateixa regió fou anomenada també «Àustràlia feliç». El padrinatge no podia ésser millor, ni l'auguri no podia ésser més falaguer. La gran Federació Aus-

traliana s'acomplí l'any 1900 sota el regnat de Victòria i el 1901 Melbourne en fou declarada capital.

Melbourne era, decididament, una gran ciutat. Ara fa vint-i-cinc anys que un català conspicu, l'Oleguer Junyent, realitzava un viatge al voltant del món. Resultat d'aquest viatge fou un bell llibre que es titula «Roda el món i torna al born», amb dibuixos del mateix Junyent, prologat per Miquel Utrillo, editat per «Il·lustració Catalana». Vegeu què hi diu, l'Oleguer Junyent, de Melbourne:

«Els seus habitants l'anomenen «The marvellous Melbourne», i, ben mirat, no té res d'estrany el superlatiu, tant en el relatiu a Àustràlia com parlant de la ciutat en el sentit de les modernes urbs; l'any 1836, tenia una dotzena de barraques la ciutat que ara és l'empori australià amb més de 600.000 habitants. Sydney lluita amb avantatge per sobrepassar-la; mes en tots aquests països nous el fet de l'antiguitat es troba enfront dels atrevits esforços per a ocupar el primer lloc. Tal com ara estan les coses, Melbourne és ara la setèima capital de l'Imperi britànic. L'arribada predisposa en favor de la ciutat, plena de tramvies, ordenadament arrengrats, amb tota classe de comoditats fins per als estrangers, que no coneixen res del sistema, el més pràctic i nou que fins a aquest punt del viatge hem vist; ja lluiten amb aquest mitjà de transport els nombrosos autòmnibus, més ràpids, luxosos i a millor preu; un fàcil empleu de bitllets, que valen per dos o més trajectes, fa pràctica la locomoció per dins de l'extens perímetre de Melbourne, tallat per amples carrers, dividit per grandiosos parcs i orientat cap a les més sanitoses direccions del clima local, tebi, sec i quasi preservat de les gelades d'hivern. Els edificis públics són grandiosos i construïts un xic massa dins de l'estil solemni i adotzenat que l'Imperi britànic distribueix per les colònies importants; mes en cap d'ells no manca la biblioteca proveïda ni freqüentada, ni una netedat inacostumada entre nosaltres, en palaus de similars aplicacions. Entre els millors, figuren les Cases de la Ciutat i el Parlament de l'Estat de Victòria; hi corresponen en

grandiositat els serveis de bombers, el correu, el jardí botànic, l'Observatori i els mercats. Els edificis religiosos són les catedrals protestant i catòlica (Sant Patrici) i una grandiosa sinagoga, a més d'innombrables esglesietes de tota mena de modes de creure. El Museu enclou obres d'artistes europeus, com l'Alma Tadema, En Brozic, En Waterhouse i molts altres d'aquell estil apreciat pel gran públic, que reproduït

Sir Esteve Morell, alcalde de Melbourne, que parla català com nosaltres

fa tan bonic com en l'original i amb composicions d'assumpte. Hi ha d'altres Museus, entre els quals ens interessarà especialment l'etnogràfic, completament arreglat per a fer reviure els primitius pobladors de l'avançada Àustràlia.»

Heus ací allò que podríem dir-ne «Melbourne vist per un català»; i ja fa un quart de segle. Es el pas dels catalans que trobem pertot. I no és l'únic, aquest, de l'Àustràlia ni de Melbourne mateixa. Plau de recordar ací també el de N'Esteve Morell, Sir Esteve Morell, alcalde de la gran ciutat australiana.

Vers l'any 1860, un bon agricultor de Vilaseca (Camp de Tarragona), anomenat Esteve Morell i Mariné, se'n anà a l'Àustràlia. Hi muntà unes explotacions agrícoles i s'hi casà. L'any 1869 li nasqué, a Melbourne, el seu fill Esteve. Pel 1871, deixaren Àustràlia i se'n vingueren ací, on romangueren dotze anys, després dels quals se'n tornaren a aquelles terres. Era el 1883. Melbourne començava la seva empenya. L'any 1901, el mateix en què Melbourne fou designada Capital de la Unió Australiana, N'Esteve Morell fill era elegit regidor d'aquella ciutat. Pel 1926, obtinguts tots els vots del Consell Municipal, prengué possessió de l'alcaldia. S'havia acreditat llargament. Havia presidit les ponències de Tracció Urbana, Il·luminació i Força elèctrica i havia intervingut en altres també de molt importants, com Parcs, Jardins i Obres Públiques. Així mateix, havia estat membre principal del Trust dels Tramvies de Melbourne. Naturalment, s'havia conquerit una anomèndada d'home d'acció, talent organitzador, intel·ligència rectora; i la metròpolis es confià a ell. En l'avinentesa del viatge dels Ducs de York a l'Àustràlia, li fou atorgat el títol de «Sir».

No negareu que els catalans tenim motius especials per associar-nos a la celebració del primer centenari de Melbourne, pastada també amb sang nostra, i on la parla catalana ha sonat al lloc de la magistratura més alta, en la persona de Sir Esteve Morell, que no oblidà mai la llengua que aprengué en la seva infantesa, quan anava a estudi a Vilaseca i jugava i corria per aquells camps magnífics.

(Gravat, arxiu de l'autor.)

El que era Melbourne vers l'any 75 del segle passat, quan el futur alcalde, Sir Esteve Morell, corria la seva infantesa a Vilaseca (Camp de Tarragona).

L'ACTUALITAT GRAFICA MUNDIAL

Una bona pesca

A la badia de San Francisco de Califòrnia, un vaixell xinès es dedica a la pesca de crustacis, labor en la qual treballen vells mariners i pescadors xinesos. Heus ací una mostra de l'abundant «collita» de crustacis que realitzen cada dia

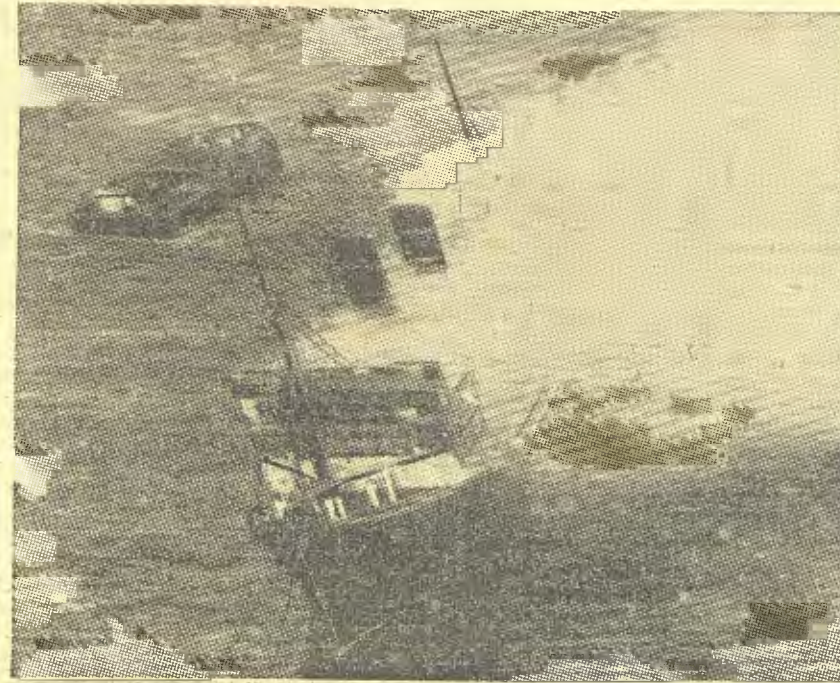
El Congrés de Nuremberg

El Congrés celebrat pel partit nacional socialista alemany a Nuremberg finia dilluns passat amb una gran parada de la Reichswehr

Lluitant amb la depressió

Un antic teixidor americà decidí, en trobar-se sense treball, viatjar per a conèixer el seu país. Amb el seu carret de sis rodes, tirat per quatre gossos, porta ja recorreguts uns 15.000 quilòmetres. Ara pensa, com que la depressió no desapareix, visitar el Canadà

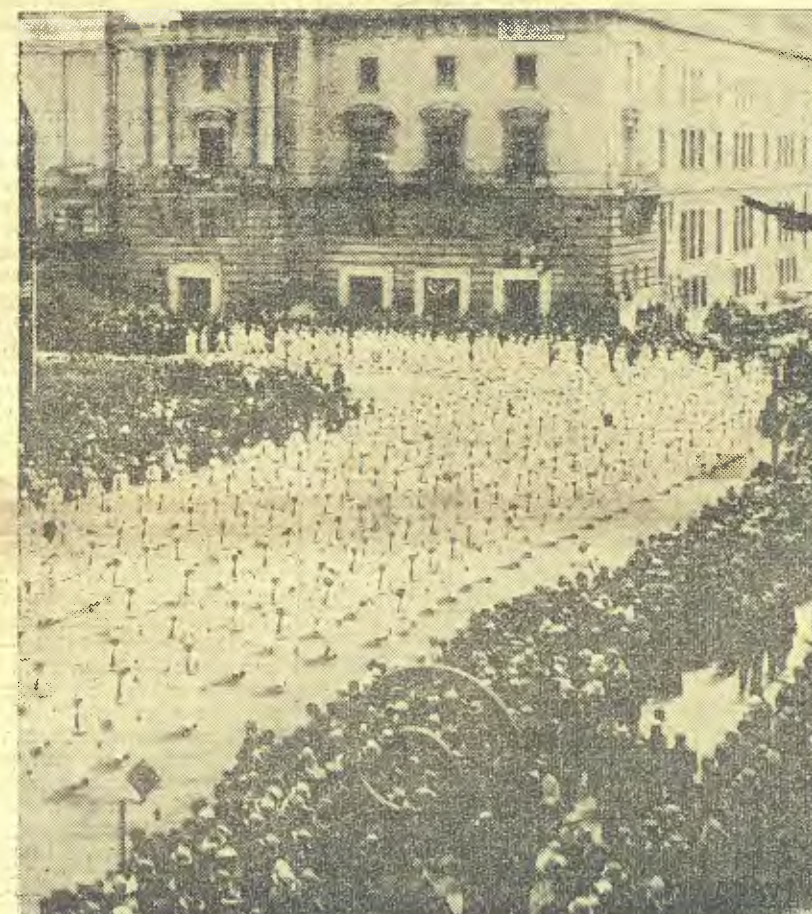
L'incendi del «Morro's Castle»

Un telefoto del gran transatlàntic en l'incendi del qual han trobat la mort moltes persones

La moda al Japó

Aquesta japonesa no és pas una imitadora de Marlene Dietrich. Abans que l'estrella cinematogràfica llancés la moda dels pantalons, les japoneses ja se'ls posaven per a realitzar llurs tasques

La festa del treball a San Francisco

Cent mil obrers pertanyents a tots els oficis han desfilat pels carrers de San Francisco, en ocasió de la festa americana del treball

Una radiació especial

Aquestes fogues del parc zoològic de San Diego han utilitzat la ràdio per a fer la propaganda del seu parc

Les plantes medicinals

El «Verbascum» no es cultiva únicament per la seva bellesa, sinó per la importància que té en la preparació de certs remeis. En el gravat veiem una plantació alemanya de «Verbascum»

Acrobates intrèpids

Aquest trio acrobàtic realitza els seus perillosos jocs dalt de l'Empire State Building de Nova-York, un gratacels de 102 pisos

La verema

Es arribada l'època de la verema. En aquest gravat veiem com cullen els raïms en un poblet del Rin

El cinema i la beneficència

Mary Pickford ha donat una gran festa a la seva casa de Hollywood, amb el fi de recollir diners destinats als veterans de la Gran Guerra. Des del punt de vista econòmic, la festa fou un èxit complet

Maria Chapdelaine

per Louis Hémon

(Continuació)

Eutropi Gagnon podia orferir-li; esperar un any, i després ésser la seva dona i continuar la vida d'ara, en una altra casa de fusta, sobre una altra terra mig desbrossada... Portar la casa, munyir les vaques, netejar l'estable quan l'home fos absent, potser treballar els camps, perquè serien tots dos sols i ella era forta. Passar les vetlles filant o apedegant vestits vells... Prendre mitja hora de repos, a l'estiu de vegades, asseguda al portal, davant els camps cenyits per l'enorme bosc ombríu; o bé, a l'hivern, fer fondre amb el seu alè, damunt el vidre, una mica de pebre opac i mirar caure la neu sobre el camp emblanqueït i sobre el bosc... El bosc... Sempre el bosc, impenetrable, hostil, ple de secrets sinistres, clos a l'entorn d'ells com una grapa cruel que caldria afluir a poc a poc, any per any, a través de tota una vida apagada i dura.

No, poc que volia viure així, ella. — Ja sé que caldria treballar força — continuava Eutropi —, però sou valenta, Maria, i avesada a la feina, i jo també. He treballat força, sempre; ningú no pot dir que mai hagi estat drogo, i si volguessiu casar-vos amb mi, m'agradaria sirgar com un bou tot el dia per a fer-vos una bella terra i per a trobar el benestar abans que ens féssim vells. No prenc mal cap beguda, Maria, i us estimaria tant...

La seva veu va tremolar, i Eutropi allargà la mà, a son torn, cap al baldó, potser per agafar la mà d'ella, potser per privar-li d'obrir la porta i d'entrar sense tornar-li resposta.

— L'amistat que us porto... no pot pas dir-se...

Ella seguia sense contestar res. Per segona vegada un noi li parlava d'amor i posava en les seves mans tot el que podia donar-li, i per segona vegada l'escoltava, muda, encongida, defugint el compromís amb la immobilitat i el silenci. Les notes de les ciutats l'haurien trobada totxa; però era senzilla i sincera, a prop de la natura que ignora les paraules. En altres temps, abans que el món s'hagués tornat complicat com ara, sens dubte nois mig violents i mig tímids, s'apropaven a una noia d'amples costats i sina forta, per oferir i demanar, i sempre que la natura no havia parlat encara imperiosament en ella, els escoltaven de segur en silenci, parant l'orella, més que a llurs discursos, a una veu interior, i preparant el gest d'allunyament que la defensaria contra qualsevol requesta massa ardent, tot esperant... Els tres enamorats de Maria Chapdelaine no havien estat atrets per paraules destres o gracioses, ans per la beutat del seu cos i pel que ells presentien del seu com l'impid i honest; quan li parlaven d'amor, ella s'assemblava a ella mateixa, pacient, calmada, muda, tant que no veia que li calgués dir res, i ells l'estimaven més encara.

— Aquest noi dels Estats ha vingut a fer-vos bells discursos, però no us deixeu agafar...

Endevinà el seu insinuat gest de protesta i va esdevenir més humil. — Oh, sou ben lliure, és clar; i no tinc res a dir contra ell. Però us fóra millor de romandre aquí, Maria, entre la vostra gent.

A través de la neu que queia, Maria esguardava l'única construcció de taulons, mig estable i mig granja, que el seu pare i els seus germans havien alçat feia cinc anys, i la trobava d'un aspecte repugnant i miserable alhora, ara que havia començat a figurar-se els edificis meravellosos de les ciutats. L'interior calent i fètid, el trespol cobert de fems i de palla sollada, la bomba en un recó, feixuga de

tre temps, duent les mateixes feines, fetes de la mateixa manera; però les vetllades van ésser diferents, empenades per un esforç de pensament patètic. Sens dubte, els seus pares endevinaven el que havia passat; però respectant el seu silenci no li oferien consells, ni ella en demanava. Maria s'adonava que a ella sola li pertocava d'escolllir, d'aturar la seva vida; i se sentia talment un estudiant, dret a l'entrada, davant els ulls atents, encarregada de resoldre sense ajut un problema difícil.

Era així: quan una noia arribava a certa edat, quan feia goig de veure, sana i forta, destra per to-

vista en un país trist, en fer-se fosc, una promesa esclatant, devers la qual hom camina, oblidant les llàgrimes que havien estat a punt de venir, dient amb un aire de desafiament: «Ja sabia... Ja sabia que en un indret o altre del món hi havia una cosa així.» S'havia acabat. Sí, s'havia acabat. Ara, calia riure, com si res, i cercar amb penes i treballs el seu camí, vacillant, en el trist país sense miratge.

El pare Chapdelaine i Tit Bé fumaven sense dir res, vora l'estufa; la mare feia mitja; el gos, ajaçat de panxa a terra, amb el cap entre les potes estirades, feia l'ullet dol-

però Llorenç Surprenant també l'estimava; també era sobri, treballador; havia, en fi, seguit essent canadenc, igual que la gent entre la qual vivia; anava a l'església... I li portava com un present magnífic un món enlluernador, la màgia de les ciutats; ell l'alliberaria de l'aplanament del camp glaçat i els boscos ombrívols.

Maria encara no podia decidir-se a dir: «Em casaré amb Llorenç Surprenant.» Però, en veritat, la tria estava feta. El nord-oest occidior que havia sepultat Francesc Paradís sota la neu, al peu d'algun xiprer malencònic, havia fet sentir a Maria d'un sol cop la tristesa, i la duresa del país on vivia i li havia inspirat l'odi als hiverns del nord, al fred, a la terra blanca, a la soledat, a les grans selves inhumanes on tots els arbres semblen arbres de cementiri.

L'amor — el veritable amor — havia passat a la vora d'ella... Una gran flama calenta i clara que s'havia allunyat per a no tornar més. N'hi havia romàs una enyorança, i ara es posava a desitjar, com una compensació i un remei, l'enlluernament d'una vida llunyana en la pàlida claror de les ciutats.

XIV

Una nit d'abril, la mare Chapdelaine no es va voler assegurar a taula amb les altres a l'hora de sopar.

— Em fa mal el cos i no tinc gana — va dir. — Potser he fet un mal gest alçant el sac de farina per a fer el pa; ara em sento no sé què a l'esquena, que m'estira... i no tinc gana.

Ningú no li va fer cap resposta. La gent que viu una vida fàcil s'inquieta de seguida així que es desarrégia el mecanisme humà d'algun d'ells, però els que viuen damunt el terròs han arribat a trobar gairebé natural que de vegades la feina pesada els rebenti i que es trenqui alguna fibra de llur cos. Mentre el pare i els fills menjaven, la mare Chapdelaine va estar-se immòbil a la seva cadira, vora l'estufa. Esubefegava una mica i la seva cara grassa s'alterava.

— Me'n vaig al llit — va dir de seguida. — Bona nit, i demà de matí ja estaré bé, de veres! Ja vigilaré la cuita, Maria.

A l'endemà, en efecte, va llevar-se a l'hora de costum; però quan va haver preparat la pasta per als bunyols, el dolor va aterrar-la i va haver d'estirar-se altre cop. Vora el llit va aturar-se un instant, apretant-se els ronyons amb les mans, i va assegurar-se que seria feta la feina del dia.

— Tu donaràs menjar als homes, Maria. I el teu pare t'ajudarà a munyir les vaques, si vols. No sóc bona per a res, aquest matí.

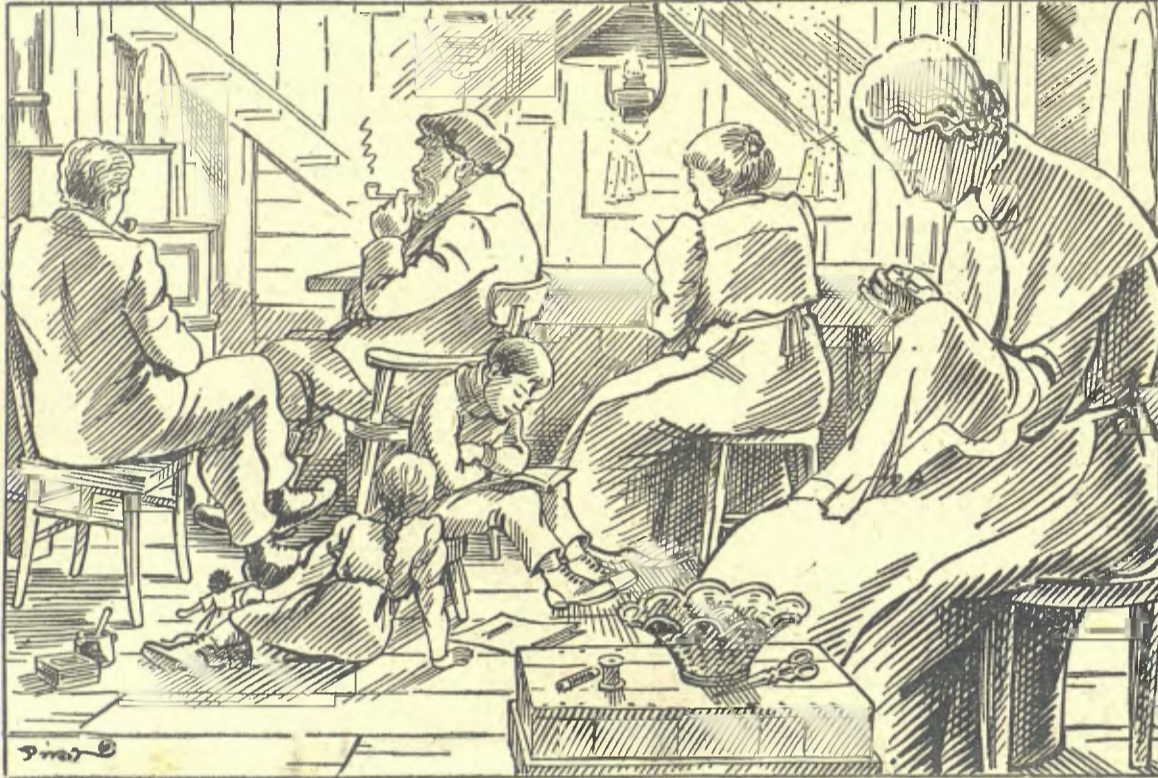
— Està bé, mare; està bé — va respondre Maria. — Reposeu tranquil·lament; no patitem gana.

Durant dos dies va estar-se al llit, vigilant d'allà estant la vida domèstica, donant consells.

(Seguirà)

Tomàs Garcès, traductor

PRAT, dibuixant

Maria abaixà els ulls, reprengué la feina

manejar i que grinyolava tan fort, el defora desolat, turmentat pel vent fred, bufejat per la neu incensat, era el símbol del que l'esperava si es casava amb una noi com Eutropi Gagnon, una vida de groller treball en un país trist i salvatge.

Va moure el cap.

— No us puc dir res, Eutropi: ni sí ni no, ara... No he promès res a ningú. Cal esperar.

Era més del que havia dit a Llorenç Surprenant, i, no obstant, Llorenç se n'havia anat ple de seguretats i Eutropi va sentir que havia provat sort, i perdut. Va anar-se'n sol a través de la neu, mentre ella entrava a casa.

Març va arrossegat-se en dies tristos; un vent fred empenyia de l'una a l'altra banda del cel els nivells grisos, o escombrava la neu; calia examinar el calendari, present d'un marxant de grans de Roberval, per fer-se càrrec que venia la primavera.

Els dies que seguiren van ésser per a Maria ben semblants als d'al-

tes les feines de la casa i de la terra, hi havia xicotets que la demanaven per casar-s'hi. Calia que cingués «sí» a aquest, «no» a l'altre...

Si Francesc Paradís no s'hagués esgarriat en els grans boscos desolats, per no tornar-ne, tot hauria estat fàcil. Poc hauria hagut de preguntar-se el que li calia fer; se n'hauria anat de dret envers ell, empesa per una força imperiosa i assenyada, tan segura d'obrar bé com un infant que creu.

Però Francesc se n'havia anat; no tornaria, com havia promès, ni a la primavera, ni més tard, i el senyor rector de Saint-Henri havia privat que continués amb una llarga pena la llarga espera.

Oh, Déu meu! Quin temps meravellosos havia estat el començ d'aquesta espera! Quelcom es gonflava i s'obria en el seu cor de setmana en setmana, com una bella garba rica les espigues de la qual es perden i s'inclinen, i una gran joia, dansant, venia vers ella... No, era més viu i més fort que això. Era talment una gran flamarada

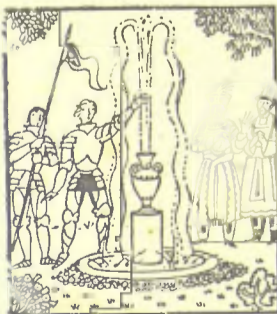
çament, fruit de la bona escalforeta. Telesfor s'havia adormit, amb la seva Doctrina sobre els genolls, i la petita Alma-Rosa, que encara estava desperta, dubtava, feia uns quants minuts, entre un gran desig de fer notar la pesera imperdonable del seu germà i la vergonya d'una traïció semblant.

Maria abaixà els ulls, reprengué la feina, i va seguir una mica més lluny encara el seu pensament obscuro i simple.

Quan una noia no sent, o deixa de sentir, la gran força misteriosa que l'empeny vers un noi diferent dels altres, què és el que ha de guiar-la? Què ha de cercar en el matrimoni? Fer una bona vida, de segur, una vida feliç de casada...

Els seus pares haurien preferit que es casés amb Eutropi Gagnon — ja ho sabia ella, — primer perquè així es quedaria prop d'ells, i després, perquè la vida de la terra era l'única que coneixien i la imaginaven naturalment superior a totes les altres. Eutropi era un bon noi, valent i tranquil, i l'estimava;

LES GESTES DE FRUCTUS COELIS

60

61

62

63

... i va demanar per col·locar el gerro dessobre un pedestal que havia vist al jardí i del qual, degut a l'eixut que hi havia, no rajava aigua. I, després de dir les paraules, retindudes per ell en la memòria, va sortir de dins del gerro un magnífic brollador.

Admirats quedaren el Rajà, els seus acompanyants i després tots quants pogueren veure una tal meravella; la qual, ensems, els resolva el problema de poder tenir abundosa aigua.

Delicadament l'oferí al Rajà, el qual restà satisfet de la gentilesa de Fructus Coelis i del seu acompanyant. Ferren una festa en honor dels nostres amics, i després els proporcionaren dos magnífics cavalls, els donaren diners abundantment i bones ressenyes dels camins per on havien de passar per arribar a Liang-Kiang, residència del Mandari que posseïa en dipòsit l'ungla del Rei dels Dragons.

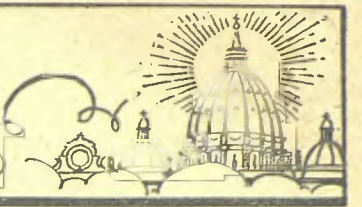
De la terrassa estant rebieren el comiat del Rajà i el seu seguidor...

...i empengueren satisfets el camí. Després d'uns dies de caminar entraren en territori viciat i pogueren admirar una magnífica torre de porcellana. A manera que s'hi endinsaven, tot el paisatge anava canviant. De sobte arribaren a una regió...

...volcànica, terreny àrid i sec, sense una planta. Anaven comentant les impressions, quan els va sorprendre la presència de Tso-Tsum, el dimoni de les regions del foc, el qual els va llançar un gran bloc de pedra, que va agafar (de la cima d'un cràter) amb un trident, i ho féu amb tanta de força que, malgrat la distància en què es trobaven, amb una mica més els deixà completament aixafats.

LA NOVA CROADA DELS INFANTS PER HENRY BORDEAUX

(Continuació)

sense moure's Sinforià i Sadurní.
— Acosteu-vos-hi si voleu, — autoritza el cap de colla Filibert amb un menyspreu evident. — Per la meua banda, jo segueixo caminant.

Ningú no pren la davantera; el temor els reté. Cal que sigui Filibert qui comenci a caminar primer.

— Esguardarem en passar i seguirem el nostre camí.

I la colla, seguint-li els passos, avança vers el ferit mig ajegut damunt l'erba. El seu cos empena molt de lloc, i les seves ales encara més. Quina màquina més estranya! Les ales, la tela de les quals està fixada a unes barres primes de freixe, tenen uns set metres de llarg, i el cos és molt complicat. Miquel, que ha vist automòbils, reconeix un motor. Però encara hi ha moltes altres coses, dos seients, una mena de timó, uns tubs, politges, una barra amb dues rodes. La barra s'ha trencat en topar contra terra.

Dos personatges vestits amb uns abrics de pell, i amb la cara tapada, s'han desfet de llurs lligams, han baixat del seu lloc i examinen l'aparell. L'un, inclinat, el palpa el mateix que un metge el braç d'un febrós, l'altre resta indiferent i, quan es treu la màscara, apareix una cara de dona.

— El carro d'aterratge està espatllat — diu l'un.

— Em creia morir — contesta l'altre.

— Com podem adobar-lo?

— Jo no hi torno a pujar.

— Aquí la vora no hi haurà cap fuster.

— Voldria un llit per dormir.

Cada un d'ells segueix la seva idea, i els nois els volten:

— Maleïts pillets! — diu el primer. — Per tal d'evitar-los, he fet un aterratge precipitat. No hi ha cap fuster prop d'aquí, menut?

I la dona afegeix de seguida:

— No hi ha cap hostal?

Filibert els informa amb molta educació.

— No som del país i no coneixem ningú.

I les dues veus, successivament, li repliquen:

— Ah! Si que l'hem feta bona!

— Estic cansada i no vull arar més lluny.

Filibert, el capità, vol endur-se'n els seus sodats:

— Ja ho heu vist prou. A caminar, avant, que la nit ens ve a sobre.

Sinforià, Sadurní, Peret queden abstrats davant la bèstia de la qual Miquel, que pensa entendre-hi toca el timó amb cautela. I quatre noies curioses han plantat arrels al seu costat. Sadurní posa damunt Caterina una dolça mirada d'imploració, però aquesta vegada no la segueix.

Filibert els crida debades. Es separen d'ell, i el capità no pot menar més que un exèrcit reduït a tres unitats. Annetta, Caterina i el petit Joan Baptista.

El capità contempla la seva tropa i, en veure-la tan mesquina, sent unes grans ganes de plorar. Però no hi té dret: per alguna cosa és

ell qui la mana, i redreçant-se contra la desfeta, crida amb una veu humida:

— Avant, per Déu, avant!

En marxar eren quaranta-dos. Ara, en davallar del Mont Cenís, són quatre. Temps enrera el pastor Esteve també va veure fondre's el seu exèrcit abans d'arribar a la mar. Ara els que queden, ja manen almerys fins a Roma i veuran el Sant Pare?

EL POBLE A MUNTANYA

I l'oncle Tomàs, ha estat el primer d'entrar a casa seva.

— Apa! Aixequen-vos minyons! Filibert, Annetta i tota la colla!

Anselm i Pernette inquiets, el capellà i el professor, i les mares i els pares, i els oncles i els cosins, i els carros i les mules, i Fonta-

laver arribat a missa dita, tot se- guit esclata en una gran riada:

— Els ratolins són agafats dins la ratera. Apa, de pressa, sortiu fora a corre-cuita. No se us menjarem pas.

En realitat ha traït els seus hostes; però tant se val, puix que tot ha d'acabar en una abraçada general.

El primer que surt és Cristòfor La seva roba flamant és tacada, rebregada, bruta i estripada; porta fenc als cabells, als vestits, a les sabates.

La Fourchon l'espera talment com el peix gros sotja el petit.

— Perdulari, pillastre; espera una mica!

I s'arromanga els braços, pica sorrollosament una mà contra l'altra aquelles mans vermelles semblants a pales de rentar. Pobre Cristòfor si arreplega un parell de cops en

— Amb Annetta, Filibert i els altres.

— Annetta i Filibert!, — criden Pernette i Anselm.

A la pallsa no hi són tots. Després de Cristòfor i Tianet en surten dotze més, tots minyons, ni una sola noia. I, finalment, el que fa tretze, el petit Manuel, del qual ningú no s'havia adonat a causa de la seva exigüitat.

— Són els últims de la classe. — observa el mestre amb disgust.

— Es que els millors tenen fe — li replica el capellà.

I ningú no està satisfet. Els que han trobat llurs petits en senten minvada l'alegria; i, d'altra banda, no se'n senten orgullosos. Es la paga que troben els ganduls, els tocata-dans, els pillets. I la resta del poble els injuria força.

— Seria millor interrogar-los, — diu el senyor Mussillon, — per tal

que Tianet diu la veritat. Filibert ha fet un miracle. En fa un cada dia. Els xais se li agenollen al davant com ho feia davant el pastor Esteve i obren les portes tanca- des en un tancar i obrir d'ulls. Però qui és aquest pastor Esteve?

— El professor, aquí present, us informarà, — explica el sacerdot.

— Es ha omplent el cap d'un feix de supersticions.

— En protesto: és històric.

— Aleshores, creieu en els mi- racles.

La controvèrsia recomença. S'i- solen en llur disputa que hom no té pas temps de seguir. Cal córrer darrera del que té més pressa.

— En fi, Tianet, on són?

— Han seguit la carretera del Mont Cenís. Tal vegada ja són a Roma.

— Tornem-hi, reculem? — ordena Tomàs.

El camí veïnal és estret, i és feina feixuga fer marxa enrera. Tot-hom s'agita i es belluga enmig d'una gran cridoria i un gran des- ordre. Les vuit dones encabides en el carro del moliner tenen una gran por de bo'car. La Rondonaz prega en veu alta a Déu, a la Verge i a Sant Cristòfor que és especialment indicat per protegir contra els accidents i les catàstrofes.

Finalment, malgrat la manca de lloc, i empenyent-los de bo de bo, assoleixen girar els carros i repren- dre l'ordre de marxa. Tomàs, al davant, fa de guia; Pernette va asseguda dalt la mula que Anselm porta per la brida; el professor i el capellà tot continuant la discus- sió, després el poble sencer, arrossegant els peus, cavalcant rués o mules, o amanyocant-se en els bancs dels vehicles de totes menes; i finalment, coixejant més que mai, el campaner Fontanette, el qual en- cara no ha tingut ocasió de tocar la seva esquella de vaca en senyal de joia, per tal com no ha trobat encara el seu fill, l'ardit Joan Baptista que va fer sis anys per la Candelera. I els quinze preson- ers descoberts dins la pallsa, ben vigilats i degudament enquadrats per llurs pares, passen a engrossir el seguici, ensems que dues o tres veïnes a les quals empeny llurs espatlles la curiositat natural. En- tre altres hi ha aquella mestressa que obeint, les paraules de Filibert, distribuï la llet als croats sense res- reservar-ne ni una tassa, i àdhuc fa avançar al seu davant, en una mà una branca d'avellaner, la millor de les seves vaques, la seva favorita, de la que mai no es separa.

— Quan aquell menut us mira — explica a les comares — així, d'a- questa manera, a la nina dels ulls, us fa moure les sangs. Porta el bon Déu amb ell, com els capellans que van a veure els moribunds. Jo li he donat tota la llet de les me- ves vaques, tota! Hi he perdut di- ners. Tant me fa si ho creieu o no; els he perdut de bona gana.

Es proposen passar per Lansle-

(Seguirà)

Alfred GALLARD, traductor

Joan Vila, «D'Ivori», dibuixant

L'oncle Tomàs fou el primer d'entrar a la granja

nette el campaner, que va a la cua de la comitiva, tots arriben davant la porta i desordenen de tots els costats. La casa és enronada com una plaça forta. I els veïns, que també hi concorren, reforcen els assetjadors. Es vigia la sortida dels culpables, i seran recollits un a un. En sentiran de crits! I potser i tot alguna garrotada! La Girard i la Fourchon ja clouen els punys per endavant. Són unes dones molt irritable.

I els quinze peresosos, que després de la sortida dels croats s'havien enfonsat en el fenc per fer una bona matinada, en sentir aquests sorolls bèllics són domi- nats pel pànic i s'aixequen:

— Oncle Tomàs! Oncle Tomàs, ja sou aquí?

Recordant-se de la vigília, el criden: oncle Tomàs. I Tomàs que, en trobar la porta oberta, ja creia

de saber amb certesa per on han passat.

Però la munió, que sembla vol carregar les culpes dels seus ira- cassos damunt algú, es gira contra l'oncle Tomàs.

— Tota la culpa és vostra, bru- xot del diable! No heu tancat la porta bé.

— Ja ho crec, i ben cert que he tancat la porta amb pany i forrellat.

— No ens fareu pas creure que s'ha obert tota sola.

— Ha estat Filibert, — declara Tianet que per rehabilitar-se apro- fita l'ocasió de fer el seu paper.

— Filibert? Era a dintre.

— Ha mirat el pany, i la clau ha girat tota sola.

— Que t'empatolles!

— Pregunteu-ho als meus com- panys, doncs.

I els catorze galifardeus juren

passar! Ben segur que les galtes li couiran estona llarga.

— Res de pegar! — mana To- màs. — Calmeu-vos, bona dona: us ho demano per favor. Us torno les criatures de franc, però no mai a canvi de bufetades.

La Fourchon es veu obligada a deixar caure les mans als seus costats, però la colera l'encega, i encara més a la Girard, que és al seu darrera. Vigila Claudi i Clau- dina. Ben cert i ben segur, Tomàs dirà el que voldrà: les bufetades plouran sigui com sigui.

Després de Cristòfor, surt Tianet. Està tan gras com a la vigília: la caminada no li ha reduït el volum.

— I Caterina? — reclamen el mo- liner i la molinera, saccejant el seu fill.

— Caterina? Ha marxat.

— Ha marxat? On? Ha marxat tota sola?

Historieta il·lustrada, original d'Ivori

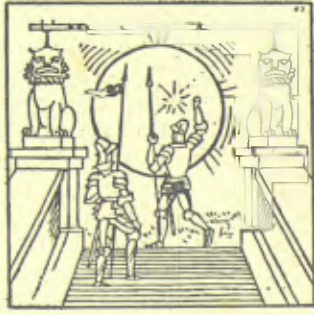
64

65

66

67

68

Els dos cavalls saltaren molt lleugers enrera, i gràcies a la seva aridesa no tingueren Fructus Coelis i Fidel cap seriós contratemps. Baixaren dels cavalls per veure la pedra, que semblava d'ambre, quan de sobte començà a llançar flames...

...i va convertir-se en el mateix ésser vivent que s'a- paregué en la Muntanya dels Immortals, el qual ha- via rebut la missió de recu- perar l'ungla del Rei dels Dragons i fou vençut per Jade Pur i el fill del Man- dari, que seguia posseïnt-la.

Aquest gegant, que tenia una gran verruga al front, els va dir: "Ara que tenui el propòsit de retornar l'un- gla al Rei dels Dragons, — i, com a cosa seva, li és neces- sari de posseir-la — i jo us ajudaré a sortir triomfants dels obstacles que us posa- ran els seus enemics." Els va donar concretes instruc- cions i va tornar a desa- reixir.

No trigaren d'arribar a la residència del Mandari; pu- jaren les escales i el magnífic gong va vibrar novament, colpejat pel puny de Fructus Coelis, escampant la nova que alguna cosa d'anormal succeïa.

Portats a la presència del Gran Mandari —tres mil- voltes augusta—, van mostrar-li el document que portaven escrit pel Bon Bruixot. Molt cordialment foren rebuts. Parlaren de les passades aventures, els fou presentat el fill del Mandari, i es feren els preparatius per sortir tots tres amb el cofret que contenia l'ungla del Rei dels Dragons per anar a buscar altra volta Jade Pur, la qual ha- via de protegir amb la seva puresa la preada reliquia, que servia de penyora de la vida de la filla de l'Empera- dor de la Xina.

SANT MARTI INDUSTRIAL

Sant Martí, aquesta potent barriada de Barcelona, té diversos aspectes interessants; però la cosa que li és més característica, que li dona més personalitat i més força, és la seva doble condició de gran centre industrial i comercial.

Sense Sant Martí, Barcelona no seria, certament, el que és. Li mancaria un dels elements més puixants de vida.

Fa una impressió especial passar per aquesta barriada, sentir la seva trepidació, oir la veu i la remor d'aquells gegants de ferro, d'aquelles catedrals del treball.

Cada cop que transitem per aquella zona no podem per menys de pensar en el geni creador dels qui muntaren les indústries que donen tant de pa i tanta d'anomenada a Barcelona. No és gaire corrent donar importància i admirar aquesta mena d'homes, que sovint són considerats, injustament, amb to pejoratiu com uns tristos negociants. No som del parer dels qui s'expressen d'aquesta manera; no sols no som del seu parer, sinó que creiem que els creadors d'indústries són tan dignes de lloança i admiració com, per exemple, els grans savis, els grans artistes, els grans polítics.

S'ha parlat molt de la Renaixença de Catalunya. En l'escalfament del seu I Centenari, es tractà sobretot del paper que jugaren en la Renaixença la llengua i la literatura. Evidentment, fou un paper importantíssim; però no fou pas l'únic que es jugà; la indústria hi té també la seva aportació de gran valor. I la Catalunya renaixent no és l'obra exclusiva dels literats, sinó que és la resultant d'un conjunt de forces. La vida industrial i comercial és un factor que no pot ésser desconegut en la renaixença total de Catalunya. I és una cosa ben comprovada que el geni industrial no està pas renyit amb el geni patriòtic, al contrari. I tots sabem com els industrials i els comerciants catalans senten l'amor a la terra i a la seva esplendor, i com moltes vegades, si només s'havien de guiar per les ganes del negoci i pel desig del lucre, no farien moltes coses que fan, no realitzarien moltes empreses que tiren endavant fets els ulls

en la grandesa de la nostra terra. I per altra banda, si no fos l'element de riquesa que la indústria representa, què fóra d'un país? ¿Què en fariem d'un país sense iniciatives productores, sense les energies vitals de la fabricació que proporciona el sosteniment i el benestar de tants milers de famílies? ¿Que us

di, sovint de menyspreu. Hi ha persona que es pensa ésser un esperit superior —i potser és més vulgar que molts altres—, que mira amb gest despectiu la maquinària i l'organització industrial. Troben que la màquina és una cosa sense expressió, pròpia només de la gent que no tenen esperit creador. Diuen que la

l'esperit de pàtria i de cultura recolzant-la.

Sant Martí és, precisament per la seva indústria i per la seva activitat comercial, una de les entranyes més vives de la ciutat de Barcelona i de Catalunya. Nosaltres gosàriem recomanar a tothom que no deixin de conèixer i fins i tot estu-

vitalitat comercial i industrial és un mirador magnífic, és un punt sensible i és un observatori singularment útil.

En un escrit com aquest, que no vol ésser més que un cop d'ull general, molt per damunt per damunt, sobre la personalitat de la barriada de Sant Martí del punt de vista del comerç i de la indústria, no podem davallar a fer descripcions detallades i específiques de les diferents organitzacions d'aquella mena que constitueixen la raó d'ésser de la dita barriada.

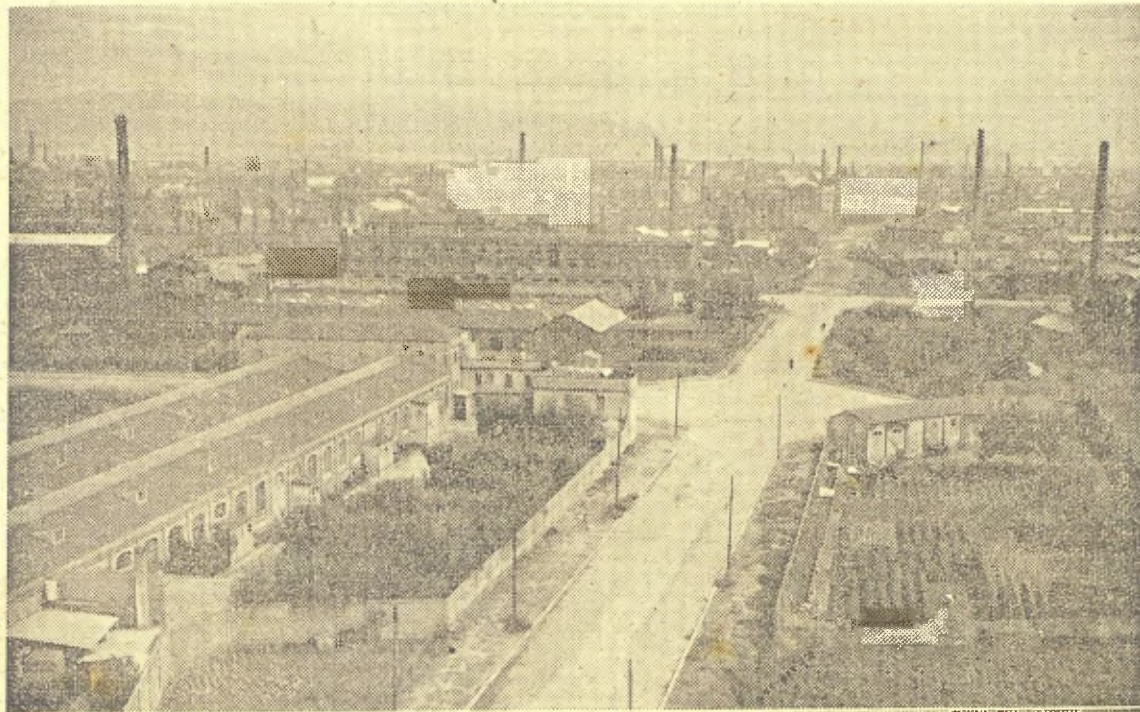
Grans establiments, poderoses indústries d'elaboració i de transformació, de construcció i de transports, de filats, de teixits, d'estampats, de foneria i de maquinària, d'adoberia i de manufactures diverses fan de la barriada de Sant Martí un veritable empori d'activitats fecundes, vitals, progressives. Llancen constantment al mercat productes de primera qualitat en molts ordres. I no pas solament al mercat d'aquí, sinó també de fora d'aquí. D'aquesta manera, el nom de Barcelona corre pertot arreu i la seva fama s'estén de l'un confí a l'altre, en ales precisament de la indústria i del comerç.

Ens plau molt de veure com el nom de Barcelona va pel món gloriósament gràcies a institucions de cultura, a llibres, a obres d'art; però ens plau així mateix molt de veure el seu nom escampar-se i ésser estimat pels seus organismes comercials i per les seves energies i productes industrials. Això i allò no són pas termes que hagin de contrapuntar-se; al revés, han d'agermanar-se, ajudar-se i completar-se mútuament.

Aquesta és una de les lliçons que traïem d'una visita a la gran barriada de Sant Martí, la qual podríem posar com un exemple digne d'ésser imitat i que subratllem com un dels motius del nostre optimisme, a desgrat de les dificultats per les quals aquella es trobi en determinades èpoques, que ja se sap que en tot hi ha alts i baixos.

Sant Martí és una joia que estimem com es mereix.

T. R.

penseu que la literatura i l'art i la cultura són éssers que viuen independentment, indiferents a la resta de la vida social? D'un país pobre, endarrerit i sense vitalitat productora, tothom i tot en fuig.

Per això, nosaltres, que sentim un gran plaer a decórrer sota les voltes d'un museu o d'una biblioteca, que experimentem un goig intens davant una obra d'art, davant una bona escola, davant un llibre, davant els resultats d'una investigació científica, sentim també un plaer vivíssim a decórrer pels llocs com Sant Martí, on s'aixequen el que podríem anomenar les escoles i les universitats de la producció.

La màquina... La maquinària... El maquinisme... Ah; sovint s'usen aquests termes com expressió d'una mena de plaga abominable. Abans les màquines eren objecte d'odi. Avui encara són objecte, si no d'o-

màquina mata la inventiva, que no té cap atractiu i que embruteix. Aquests que diuen això són uns curts de vista que no saben veure la bellesa de la màquina, que no saben comprendre la summa d'enginy i d'espiritualitat que moltes vegades una màquina representa. No es donen compte que una instal·lació industrial vol dir moltes vegades la solució d'una pila de problemes, no sols de física i química, sinó també d'estètica; i precisament la raó d'estètica és una de les principals que es tenen en consideració en la producció industrial.

Es conegut aquell tòpic de la gent de l'interior que, quan han de parlar de Catalunya i dels catalans, qualifiquen el català de «laborioso» i Catalunya d'«industriosa». De vegades hem sentit protestar contra aquests qualificatius, per creure que quan els d'allà ens els apliquen ho fan perquè ens prenen per ciutadans de segona classe, és a dir pu-

diar el que és la barriada de Sant Martí. Així com es fan visites a museus i a biblioteques i a monuments artístics, cal també que es facin visites a nuclis industrials com Sant Martí. Que no s'aprèn solament en els llibres i revistes, sinó també en les fàbriques i tallers, que són com llibres vivents i que donen un sentit de les coses i de la vida que no trobareu en els llibres sols. Ja sabem que se'n fan, d'aquestes visites; però se'n fan poques; haurien de realitzar-se'n moltes més.

El coneixement de la nostra història no pot ésser complet si només ens fixem en els aspectes polítics i socials; perquè la vida d'un poble es forma de tot, i precisament els aspectes del treball i de la indústria són dels més interessants i expliquen el procés de moltes coses. Per això, en aquest sentit, la barriada de Sant Martí, amb la seva

rament com a «pueblo trabajador», sense idealismes ni elegàncies de gran senyor. No sabem fins a quin punt val la pena que donem importància a aquesta mena de frases banals ni que ens entretinguem a escatir la intenció que mou certa gent a aplicar-nos aquells conceptes i aquelles apreciacions. Si és que ho fan amb un sentit com de dir «psé! són un poble de segona categoria!» — cosa que podria ésser per part d'uns ignorants o bossa-buits carregats de pretensions —, nosaltres no n'hem de fer gaire cas. En canvi, podem estar ben satisfets d'ésser una gent treballadora i un poble industriós. Això, sí. I procurar cada dia d'ésser-ho més, emmirallant-nos en Bèlgica, per exemple, o en la Gran Bretanya, on hi ha molta laboriositat i molta indústria, i alhora justament molta espiritualitat, i molta elegància, i molta art i molta cultura. No som d'aquells qui es pensen que els qualificatius de laboriós i industriós són qualificatius menys gloriosos. Creiem que el treball és la primera virtut («labor prima virtus»), que amb el treball s'aconsegueix tot («labor omnia vincit»), i que la indústria, junt amb el comerç, és la gran força que fa córrer i avançar la humanitat pels camins de tots els progressos, i de totes les glòries i grandeses, amb

BLANQUEIG, TINT, APRESTOS,
ESTAMPATS i MERCERITZATS DE COTONS
EN TROQUES

VICENÇ YLLA

Auziàs Marc (tocant a la Riera d'Horta)
Telèfon 55862 BARCELONA

PERE GUIMERÀ

Colors, esmalts, vernissos,
brotxes, articles fotogràfics.
Dipòsit de papers pintats

València, 401 BARCELONA Tel. 55630

ENRIC CORAL

Subministraments per a indústries - Especialitats per a la tèxtil - Ferreria industrial

CENTRAL: Passeig del Triomf, 84-86. - MATZEM: Carrer Pallars, 225, 227, 231-C. A.: València, 8, 10, 12. - SUCURSALS: C. Teulat, 83-85 - TELEFONS 53100, 53109 i 55865

TUBS "UNIC" per a tenyir fil en bobines
PLEGADORS per a tenyir ordits

LLEIXIU MOLINER

es sempre el millor

L'únic que no perjudica la roba ni els brodats per fins i deicats que siguin

NETEJA - DESINFECTA - AROMATITZA

Exigiu l'ampolla precintada i capsulada

Exclusiva per a la venda:

ENRIC NEGRE - Passatge Vilaret, 36
Telèfon 54834 (S. M.) BARCELONA